

УДК 688.35:398.332.12

ДОСЛІДЖЕННЯ ОРНАМЕНТИКИ ТРАДИЦІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСАНКИ ДЛЯ ПРОЕКТУВАННЯ ВИРОБІВ З ТЕКСТИЛЮ

Кошлань Л. В., Струмінська Т. В., Прасол С. І.

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета. Дослідити види орнаментів української традиційної писанки, визначити найбільш вживані символи в писанкарстві, з подальшим використанням в проектуванні колекції виробів з текстилю.

Методика. Аналіз елементів орнаменту українських традиційних писанок.

Результати. Визначено основні мотиви, елементи орнаментики українського традиційного писанкарства та розміщення їх на писанках. Проаналізовано теоретичні відомості джерела натхнення та актуальність виготовлення текстильних аксесуарів в рукодільних техніках.

Наукова новизна. Визначено нові можливості використання етно-мотивів для створення дизайнерських рішень оформлення текстильних виробів.

Практична значимість. Визначено особливості форматування орнаменту писанки в технологічному процесі для розробки текстильних еко-сумок в техніці печворк.

Ключові слова: етнічний стиль, орнаменти писанки, техніка печворк, екологічні матеріали, еко-сумка

Історія людства – нескінченний процес зміни поколінь, цивілізацій. У цьому процесі від покоління до покоління дбайливо передаються накопичені цінності духовної та матеріальної культури. Збереженню і збільшенню цих цінностей служать традиції, які підтримують спадкоємність між минулим і майбутнім, дозволяють людству направити свою діяльність на примноження духовного чи матеріального надбання [1].

Головна особливість етнічного стилю в текстильному дизайні - це різноманітна декоративна обробка усіх елементів предметного середовища, одягу і безліч незвичайних, дуже красивих аксесуарів. В наш час дуже популярним стає використання в виробі екологічних матеріалів, використання різних технологій задля збереження навколишнього середовища, при цьому виробі дуже прості, вільні, щоб людина поряд з ними почувала себе максимально комфортно і зручно.

Постановка завдання

Дослідити традиційне писанкарство як один з елементів українського етносу, визначити головні мотиви та складові орнаментів писанок. Розглянути можливості рукодільних технік для проектування виробів з текстилю, з використанням символів традиційного писанкарства та їх композиційного розміщення на виробі.

Результати досліджень

Безцінна скарбниця декоративно-прикладного мистецтва України дає можливість обрати етнічні мотиви для створення сучасних дизайн-розробок. Мотиви вишивки, візерунки писанок, елементи витинанок, мотиви кованих виробів тощо – усе це невичерпні ідеї для створення дизайну нових виробів. Окреме місце займають писанкові мотиви, які сьогодні можна побачити чи не на всіх видах текстильного дизайну. Сучасний дизайн на основі писанкових мотивів створений на основі наступних способів: конструктивне перетворення писанки; декоративний підхід; трансформація символіки писанки у художній образ виробу. Традиція писанкарства в Україні представлена величезним різноманіттям технік та ще більшою варіативністю орнаментів, що в них переважають геометричні мотиви [2]. Орнаменти писанок та символіка писанкарства вже багато років досліджувались науковцями, а саме – Л. Гурою, О. Гуцуляком, Є. Гайова, С. Колос, Н. Нагловської, З. Іваницької, С. Кулжинським, М. Скориком, Л. Манько, С. Кримським та багато іншими дослідниками. Визначено, що більшість зображень розміщуються на писанках за певною схемою, яка дає можливість будувати основні орнаментальні композиції. Усі орнаменти писанок мають три основні фундаментальні символи, що відтворюють розуміння побудови Всесвіту: коло, квадрат (ромб) та у вигляді хреста або восьмикутника світова вісь. Вони можуть бути задіяні в загальному орнаментальному вирішенні як конструктивний каркас, його основні композиційні елементи або допоміжні елементи основних конструкцій. Звідси – три основні типи орнаментів писанок: круговий, ключовий чи плетінка, загальна композиційна схема яких вважається досить сталою та традиційною [3]. Дослідником писанкарського мистецтва Ерастом Володимировичем Біняшевським виділено основні схеми-сітки орнаментального поділу поверхні:

- поділ поверхні вздовж і навпіл;
- повздовжній поділ «меридіанами» на сегменти;
- поділ впоперек навпіл;
- поділ на поперечно-широтні паси;
- одночасний поділ «меридіанами» та «широтами»;
- поділ на чотири сферичні чотирикутники;
- поділ поверхні на клинці;
- діагональний поділ з діагональним напрямом орнаментів [4].

Залежно від зображених знаків-символів писанкові орнаменти можна поділити на основні групи: геометричний – елементами такого орнаменту виступають крапки,

кружальця, зірочки, ромби, лінії, трикутники, подвійні хрести; фітоморфний – зображення на писанці рослинних елементів – квітів, листя; зооморфний (стилізовані зображення тварин); антропоморфні мотиви (зображення на писанках людини, переважно жінок); космогонічні мотиви (орнаментация, пов’язана з шануванням неба і небесних світил); предметно-побутовий мотив – писанковий орнамент поступово збагачувався новими графічними елементами, зокрема на писанках почали зображати господарські та побутові предмети (вила, драбина, пилка, граблі, колесо, серп, рушник); каліграфічний мотив – зображення знаків письма у писанковому орнаменті; релігійний мотив – зображення біблійних сюжетів; декоративні мотиви – техніка полягає у вільному нанесенні на поверхню яйця декоративного оздоблення; побутово-сюжетний малюнок – зображення на писанці певної події з життя або певного явища [5].

Писанкових орнаментів існує чимало, але існує певна кількість найбільш уживаних мотивів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Основні символи писанок та їх традиційне розміщення

Види символів	Графічне зображення символів	Писанка з зображенням символу	Умовне розміщення зображення на поверхні
1	2	3	4
Геометричний			
Космогонічні мотиви (сонце, зірка, свастика, триріг, триніг, хрести)			

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Космогонічні мотиви (сонце, зірка, сварга та свастика, триріг, триніг, хрести)			
Безкінечник			
Грабельки та гребінці			
Дерево життя			
Зооморфний (олені, коні, птахи)			
Фітоморфний (вербова гілка, лист)			

Потяг сучасного суспільства до етнічного дає можливість для втілення яскравих цікавих задумів за мотивами традиційного, а дизайнери постійно створюють стильні

текстильні аксесуари, які можуть створити цікавий образ та підкреслити індивідуальний смак кожного. Враховуючи те, що саме натуральні матеріали використовуються в етнічному стилі, на даний час є дуже популярним ручне декорування навколишнього середовища, дизайнерські рішення оформлення текстильного інтер'єру, виробів різного призначення багатоманітними способами рукоділля. Все, що можна декорувати за допомогою текстилю, можна оформити і технікою клаптикового шиття – печворк. Найбільш традиційно печворк використовувався для постільного та столового текстилю, але з часом ця рукодільна техніка вийшла за рамки утилітарного застосування, її використання стало практично універсальним. В інтер'єрному декорі клаптикове шиття почало застосовуватися для виготовлення меблевих чохлаів, віконних завіс, постілок, настінних панно. У техніці печворк стало модно виготовляти одяг й аксесуари, а сьогодні печворк є одним з напрямків арт-дизайну. Особливості виготовлення текстильних виробів в техніці печворк дають можливість використовувати цю декоративну техніку для виготовлення еко-сумки з елементами геометричного орнаменту писанки. За рахунок членування форми та з'єднання елементів орнаменту встик за допомогою шва зигзаг в техніці печворк передано важливу характерні деталі писанки – поділ поверхні на частини, а також контури по всій поверхні між різними її частинами. А також використовується одна з головних схем поділів поверхні писанки для створення орнаменту печворку еко-сумки, яка легко дає зрозуміти з якого джерела натхнення виникла ідея.

Висновки

Прагнення сучасності до вивчення свого етнічного походження, пізнання всього, що відбувалося раніше, історія створення всього прекрасного, що оточувало в минулі часи та бажання підтримувати, продовжувати традиції своїх предків дає безмежне поле вивчення і дослідження своїх коренів. Таким джерелом невичерпаного пізнання та натхнення є українська традиційна писанка. Її історія та розвиток дає поштовх для втілення ідей нових рукодільних технік задля виготовлення текстильних виробів різного призначення. Печворк, саме одна з таких технік, за допомогою якої можливе втілення задумів з збереженням характерних рис притаманних етно стилю, функціональністю та практичністю створених речей.

В наш час дуже популярним стає використання екологічних продуктів, екологічних матеріалів, використання різних технологій задля збереження навколишнього середовища. Тому саме, створення колекції текстильних еко-сумок є

актуальним на даний момент, а використання мотивів писанки у виробах тільки підвищує її актуальність, адже етнічні мотиви як ніколи користуються великим попитом.

Список використаних джерел

1. Лозова О. М. Психологія етнічної свідомості: історія, сьогодення, перспективи / О. М. Лозова [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://forum.onu.edu.ua/index.php?topic=4922.0;wap2>
2. Шевчук О. І. Великодня веселка : навч. посібник. / О. І. Шевчук. – К. : Дніпро, 2004. – 117 с.
3. Лоліна Н. А. Традиційна українська писанка: генеза та особливості геометричного орнаменту / Н. А.Лоліна // Вісник КНУКіМ, Випуск № 33, 2015, с.75-83.
4. Биняшевский Е. В. Украинские писанки / Е. В. Биняшевский. – Київ : Мистецтво, 1968. – 93 с.
5. Гуцуляк О. Про таємничу символіку писанки / О. Гуцуляк // Писанка. – 1994. – № 3. – С. 12.

References

1. Lozova O. M. Psykholohiia etnichnoi svidomosti: istoriia, sohodennia, perspektyvy / O. M. Lozova [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://forum.onu.edu.ua/index.php?topic=4922.0;wap2>
2. Shevchuk O. I. Velykodnia veselka : navch. posibnyk. / O. I. Shevchuk. – K. : Dnipro, 2004. – 117 s.
3. Lolina N. A. Tradytiina ukrainska pysanka: heneza ta osoblyvosti heometrychnoho ornamentu / N. A.Lolina // Visnyk KNUKiM, Vypusk № 33, 2015, s.75-83.
4. Byniashevskiy E. V. Ukraynskye pysanky / E. V. Byniashevskiy. – Kyiv : Mystetstvo, 1968. – 93 s.
5. Hutsuliak O. Pro taiemnychu symboliku pysanky / O. Hutsuliak // Pysanka. – 1994. – № 3. – S. 12.

Исследование орнаментов традиционной украинской писанки для проектирования коллекции текстильных эко-сумок

Кошлань Л. В., Струминская Т. В., Прасол С. И.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Исследовать виды орнаментов украинской традиционной писанки, выделить наиболее употребительные символы в писанкарстве, с последующим использованием в проектировании коллекции текстильных эко-сумок.

Методика. Анализ видов элементов орнамента украинских традиционных писанок.

Результаты. Определены основные мотивы, элементы орнаментики украинской традиционной росписи писанок и их размещения на писанках. Проанализированы теоретические сведения источника вдохновения и актуальность изготовления текстильных аксессуаров в рукодельных техниках.

Научная новизна. Определены новые возможности использования этно-мотивов для создания дизайнерских решений оформления текстильных эко-сумок.

Практическая значимость. Определены особенности форматирования орнамента писанки в технологическом процессе для разработки текстильных эко-сумок в технике пэчворк.

Ключевые слова: этнический стиль, орнаменты писанки, техника пэчворк, экологические материалы, эко-сумка

Study of traditional ukrainian easter eggs ornaments for design collection of textile eco-bags

Koshlan L., Struminska T., Prasol S.

Kiev National University of Technology and Design

Purpose. Investigate the types of ornaments of traditional Ukrainian easter eggs, highlight the most commonly used symbols in Easter eggs, and then use it to design a collection of eco-textile bags.

Methodology. Analysis of the types of ornament elements of traditional Ukrainian Easter eggs.

Findings. Defined a main motives and elements of ornament of Ukrainian traditional painting Easter eggs and placing them on Easter eggs. Analyzed a theoretical information about a source of inspiration and relevance of production of textile accessories in handmade techniques.

Originality. Identified new uses of ethno motives to create design solutions for eco-textile bags design.

Practical value. Identified a features of the formatting ornament of Easter egg in the process for the development of eco-textile bags in patchwork technique.

Keywords: ethnic style, Easter egg ornaments, patchwork technique, ecological materials, eco-bag